

Een sfeerbeeld uit onze rijke historie – Stafgegevens

Vooraf

In 2018 heeft het *Land Warfare Centre* een doctrinepublicatie uitgegeven waar al jaren door veel stafmedewerkers naar werd uitgekeken: *Handbook Staff Planning Data* (LAND-CA-99).

Dit boekwerk is een verbeterde voortzetting van het VS 2-1391 (Stafgegevens) dat voor het laatst in 2012 een update had gezien.

Feitelijk gezien was dat dan weer een voortzetting van het Dictaat Stafgegevens dat door het Instituut Defensie Leergangen (IDL) en daarvoor weer de Hogere Krijgsschool (HKS) werd bijgehouden en beheerd. In LAND-CA-66 is natuurlijk ook een hoofdstuk gewijd aan logistiek. In deze in de Engelse taal geschreven doctrinepublicatie heet dat natuurlijk *sustainment*. In *Chapter 6 Sustainment* wordt onder meer informatie gegeven over voorraadniveaus, verbruiksgegevens, intensiteitsfactoren, inschattingen t.a.v. materiële en personele verliezen tijdens inzet in een gevechtsoperatie. Uiteraard gebruikt men daarvoor dan Engelstalige begrippen als *facts and figures*, *yardsticks*, *days of supply*, *modifying factors*, *equipment casualty estimates* en *casualty rates*. Er was echt ooit een tijd dat de Nederlandse taal gebruikelijk was. In de archieven, die ooit door wijlen majoor B.C. Cats zijn aangelegd, trof ik een voorloper aan, waarin ook aandacht wordt besteed aan dit soort, voor logistieke planners essentiële, basisgegevens: “Logistieke gegevens in de Intendancesector”. Het leek mij leuk en leerzaam een aantal gegevens uit de meer dan 50 jaar oude door 101 Intendancegroep uitgegeven bundel (30 juni 1967) met de lezers van dit vakblad te delen.

101 Intendancegroep

Ik besef terdege dat het overgrote merendeel van u niet weet wat voor een soort organisatie 101 Intendancegroep was. Voorafgaande aan mijn onderzoek verkeerde ik ook in totale onwetendheid. Tijdens het onderzoek werd mij duidelijk dat deze eenheid niet meer maar zeker ook niet minder was dan een voorganger van het huidige Bevoorrading en Transport Commando, met de aantekening dat daar nog geen transporteenheden deel van uit maakten. Het lijkt mij daarop gepast eerst even wat achtergrondinformatie over deze ‘kroonjuweel’ uit de geschiedenis van mijn oorspronkelijke dienstvak en regiment met u als lezer te delen. Uit een oud getypt en naar archief ruikend instructiestencil van de Intendance opleiding aan de Koninklijke Militaire Academie (KMA) blijkt dat alle eenheden, die in de naoorlogse tijd op legerkorpsniveau belast zijn/worden met bevoorrading of het leveren van logistieke diensten gegroepeerd zijn in 101 Intendancegroep. Deze op zijn beurt

heeft in vredetijd de beschikking over een tweetal Intendancebataljons. Na afkondiging van de mobilisatie kan en zal dat aantal worden uitgebreid. De commandant van 101 Intendancegroep fungeert tevens als legerkorps intendance officier en geeft uit dien hoofde gevraagd en ongevraagd advies op intendance gebied. Misschien aardig om te weten dat de vader van de voormalige minister van defensie ooit commandant van deze intendance eenheid was: kolonel intendantestaf B.A.G. Plasschaert. In 1965 bestaan er twee Intendancebataljons: 102 en 103¹. Deze bataljons verschillen van samenstelling. Zo beschikt 102 over 113 Algemene Uitrusting Aanvullingsplaats Compagnie en 116 Cantinedienst Compagnie en 103 heeft de beschikking over 109 Verzamelplaats Compagnie en 118 Gravendienstcompagnie. Daarnaast beschikken beide bataljons over twee Gemengde Intendance Aanvullingsplaats Compagnieën² en een aantal Werktroepencompagnieën. In de planning staat op dat moment dan al de oprichting van een aantal Badcompagnieën en Wascompagnieën. Omdat 101 Intendancegroep in de bundel om welke reden dan ook geen aandacht besteedt aan deze bijzondere eenheden, geef ik hieronder enkele kengetallen van de Badcompagnie en de Wascompagnie. De Badcompagnie heeft twee Badpelotons en kan op gescheiden locaties tegelijk 8400 man voorzien van faciliteiten voor baden en kledingruil. De Wascompagnie bestaat uit vier Waspelotons en kan in totaal in tweeploegendienst per week voor 33.600 militairen 2,5 kg lijfgoederen wassen en ontsmetten. De personele sterkte van het legerkorps is in die jaren ca. 100.000 man.

Essential facts and figures midden jaren '60

Als je de bundel "Logistieke gegevens in de intendance sector" doorbladert valt een aantal zaken onmiddellijk op. Zo zijn zes bladzijden gewijd aan laadgegevens van de verschillen spoorwegwagens³. Er is slechts één bladzijde ingeruimd voor een viertal wielvoertuigen: DAF YA 314, DAF YA 328, DAF YA 126 en de Oplegger 10 ton⁴. In die periode is er v.w.b. spoorwegwagens meer variatie te vinden. Er wordt informatie gegeven over twaalf verschillende 'gesloten wagens', een geïsoleerde wagen voor visvervoer, drie soorten koelwagens, vier typen open goederenwagens, zeven varianten platte wagens met rongen en niet te vergeten vier verschillende kuilwagens.

rongenwagens

kuilwagen

¹ Een groot aantal lezers heeft ooit nog gediend bij 102 en/of 103 Aanvullingsplaatsbataljon, die moeten worden beschouwd als de opvolgers van deze eenheden.

² Uit een nog oudere publicatie van de Intendantseschool in Amsterdam blijkt dat deze compagnieën voorheen Depotcompagnieën werden genoemd

³ Opvallend is dat niet de term wagon, maar de term wagen wordt gebruikt.

⁴ Het begrip kN (kilo Newton) is nog niet in gebruik.

Naast gegevens over afmetingen, wordt ook informatie gegeven over laadvermogen. Het is daarbij goed te weten dat het toegestane laadvermogen niet in alle landen van Europa hetzelfde is. Er worden drie soorten landen onderscheiden: A-landen, B-landen en C-landen. In A-landen is het toegestane gewicht het laagst en in C-landen juist het hoogst. En zonder ondiplomatiek te willen zijn: Griekenland en Joegoslavië worden als A-landen aangemerkt. “Gerennommerde” landen zoals West-Duitsland en Frankrijk en ja ook Nederland worden tot de B-landen gerekend. België, Luxemburg, Zwitserland en het Saargebied bevinden zich in de ‘*champions-league*’ van de C-landen. Goed voor het Nederlandse zelfvertrouwen is dan wel weer de voetnoot dat zij voor wat betreft twee-assige wagens ook deel uit maakt van de hoogste klasse.

“Een leger marcheert op zijn maag!” Dat geldt zeker ook midden jaren ’60. En dat blijkt uit de gedetailleerde informatie over klasse I goederen. Men kent in die tijd drie soorten rantsoenen: veldrantsoenen, gevechtsrantsoenen⁵ en verse rantsoenen. Een veldrantsoen bestaat uit zes hoofdcomponenten: dagelijkse artikelen (o.a. margarine, suiker, zout, thee en koffie), broodbeleg (verdeeld in jams, zoet beleg en vleeswaren), geconserveerd brood (krentenbrood in blik of biscuits), voorgerecht (allerlei soorten soepen), warme maaltijden (vijf soorten gemengde spijs⁶ en diverse losse componenten) en ten slotte nagerecht. Opvallend is dat tot deze laatste categorie niet alleen pudding, maar ook appelmoes en rijst(!) worden gerekend. Er zijn verschillende soorten gevechtsrantsoenen: gevechtsrantsoen individueel, gevechtsrantsoen lange afstand verkenners, groepsrantsoen 10 in 1, lafenispakket (voor 20 man) en rantsoenaanvulling hospitalen.

Ik wil een aantal voor mij opvallende ontdekkingen met u als lezer delen. In die jaren krijgen de militairen nog sigaretten aangeboden. Aanvankelijk zijn er zelfs twee soorten: Amerikaans en Virginia. Op enig moment wordt een aantal losse componenten (blikopener, kauwgom, zuurtjes) in een laminaatzakje verpakt. Er komt kennelijk aandacht voor gebruikerswensen. Ook opvallend is dat ‘gewone’ militairen wel de beschikking krijgen over toilet papier, maar dat de lange afstand verkenners het zonder moeten doen. Mijn verklaring hiervoor is dat het toilet papier en de blikopener misschien in die tijd (net als in de jaren ’70) ook al een twee-eenheid vormen. De lange afstand verkenners krijgen gedroogde soep, gedroogd vlees en instant stampot, waardoor er geen noodzaak is voor een blikopener en dus ook geen toilet papier wordt mee verpakt. In het rantsoenaanvulling hospitalen is ook een blikje Marmite van 113 gram opgenomen. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat de Britse militairen dit ook al tijdens de Eerste en Tweede Wereldoorlog in hun voedselpakketten krijgen. Marmite geldt al sinds 1912 als gezond vegetarisch product. Naast de bekende gemengde spijzen die in het gevechtsrantsoen zijn opgenomen, onderkent men in die tijd ‘niet-gasverwekkende gemengde spijzen’: andijvie met aardappelen en rundvlees, rijst met kip of varkensvlees en kerrie. Waarschijnlijk ligt de in die jaren bekende geluidsdiscipline hieraan ten grondslag.

Ik wil een aantal voor mij opvallende ontdekkingen met u als lezer delen. In die jaren krijgen de militairen nog sigaretten aangeboden. Aanvankelijk zijn er zelfs twee soorten: Amerikaans en Virginia. Op enig moment wordt een aantal losse componenten (blikopener, kauwgom, zuurtjes) in een laminaatzakje verpakt. Er komt kennelijk aandacht voor gebruikerswensen. Ook opvallend is dat ‘gewone’ militairen wel de beschikking krijgen over toilet papier, maar dat de lange afstand verkenners het zonder moeten doen. Mijn verklaring hiervoor is dat het toilet papier en de blikopener misschien in die tijd (net als in de jaren ’70) ook al een twee-eenheid vormen. De lange afstand verkenners krijgen gedroogde soep, gedroogd vlees en instant stampot, waardoor er geen noodzaak is voor een blikopener en dus ook geen toilet papier wordt mee verpakt. In het rantsoenaanvulling hospitalen is ook een blikje Marmite van 113 gram opgenomen. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat de Britse militairen dit ook al tijdens de Eerste en Tweede Wereldoorlog in hun voedselpakketten krijgen. Marmite geldt al sinds 1912 als gezond vegetarisch product. Naast de bekende gemengde spijzen die in het gevechtsrantsoen zijn opgenomen, onderkent men in die tijd ‘niet-gasverwekkende gemengde spijzen’: andijvie met aardappelen en rundvlees, rijst met kip of varkensvlees en kerrie. Waarschijnlijk ligt de in die jaren bekende geluidsdiscipline hieraan ten grondslag.

Enkele kengetallen klasse I

⁵ Noodrantsoenen, verwarmingsblikjes, verwarmingstubes, brandstof trioxaan, watersterilisatiesets, en toiletzeep worden gerekend tot de categorie ‘diversen’.

⁶ De vijf varianten zijn: doperwtjes/aardappelen/gehakt, hutspot, kapucijners met spek, witte bonen met spek en spinazie/aardappelen/varkensvlees.

Het meest voorkomende transportvoertuig van die tijd, de YA 314, kan 1300 individuele gevechtsrantsoenen, 13.600 rantsoenen vlees, 50.000 rantsoenen ossenstaartsoep of 200.000 rantsoenen toiletpapier vervoeren.

1000 individuele gevechtsrantsoenen wegen 2100 kilogram en nemen 4,8 m³ in beslag
1000 groepsrantsoenen 10 in 1 wegen 2350 kilogram en nemen 4,4 m³ in beslag
1000 veldrantsoenen houdbaar wegen 2400 kilogram en nemen 4 m³ in beslag
1000 rantsoenen vers wegen 2350 kilogram en nemen 6,15 m³ in beslag. Het zijn vooral brood en groente die relatief veel ruimte in beslag nemen.

De militair heeft in die periode recht op 600 gram brood, 50 gram kaas, 50 gram vleeswaren, 50 gram zoet beleg, 600 gram aardappelen, 100 gram vers vlees en 400 gram groente⁷.

De bundel ruimt in totaal 22 bladzijden in voor stafgegevens op het gebied van de klasse I. Alleen stafgegevens op het gebied van de klasse III krijgen meer aandacht (30 bladzijden). Bevoorrading van klasse V is dan nog in handen van het regiment Technische Troepen.

Enkele kengetallen klasse III

In die tijd wordt wat jarenlang gemiddelde brandstofverbruik (gbv) en brandstof verbruikseenheid (bve) heet, standaard dagverbruik (sdv)⁸ genoemd. Het is de hoeveelheid brandstof die een voertuig respectievelijk een eenheid verbruikt bij een duurverplaatsing over 100 kilometer vlakke, verharde en droge weg. In die tijd geldt de eis dat elk voertuig 500 kilometer moet kunnen overbruggen.

Het sdv van een YA 314 met een tankinhoud van 210 liter is 45 liter, waardoor het voertuig standaard twee jerrycans á 20 liter meevoert. De Centurion gevechtstank heeft een sdv van 600 liter en een tankinhoud van 1450 liter, waardoor de 'BOS-boer' van het tankeskadron voor elke tank nog eens 40 jerrycans á 20 liter mee moet voeren. Het rupsvoertuig AMX heeft een sdv van 150 liter en een tankinhoud van 400 liter, waardoor 'slechts' 10 jerrycans á 20 liter per AMX nodig is om de infanterie-eenheid dan wel de artillerie-eenheid de vereiste logistieke zelfstandigheid te kunnen bieden.

Het sdv van een pantserinfanteriebrigade (op dat moment bestaande uit o.a. drie pantserinfanteriebataljons, een tankbataljon en afdeling veldartillerie) is door de specialisten van 101 Intendancebataljon berekend op ruim 90.000 liter benzine en bijna 9.000 liter diesel. Een pantserbrigade bestaat op dat moment uit o.a. twee tankbataljons en een pantserinfanteriebataljon en heeft daardoor een sdv van ruim 110.000 liter benzine⁹ en 'slechts' iets meer dan 5.000 liter diesel.

N.B. Tijdens de opmaak en het verschijnen van de bundel "Logistieke gegevens in de Intendancesector" zijn de hierboven door mij vermelde sdv-gegevens van de eenheden om begrijpelijke redenen als GEHEIM geclassificeerd.

---

⁷ Als het tuinbonen betreft, heeft de militair recht op 750 gram.

⁸ De militaire afkorting 'sdv' staat nu voor standaard dag**voorraad** en kennen we in relatie tot klasse V.

⁹ De Centurion tank is nu eenmaal dorstig